

УДК 658.5

ПРОГНОЗНІ ПАРАМЕТРИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ВІННИЧЧИНИ

Мороз О.В., д.е.н., професор, Штанько О.С., Сташко І.В.
Вінницький національний аграрний університет

Здійснено аналіз основних тенденцій, проблем і перспектив розвитку сільського господарства Вінницької області. Відзначено соціально-економічні параметри розвитку та його фінансове забезпечення такого розвитку.

В основу даної концепції покладено стратегію прискореного економічного розвитку сільського господарства області, його якісну модернізацію та, на цій основі, підвищення загального рівня якості життя на сільських територіях. Базова інформація побудована на офіційних статистичних даних розвитку галузі [1], окремих наукових роботах з даного питання [2-3].

За нашими прогнозами, загальний напрям розвитку галузі на період 2015-2020 рр. буде обумовлений рядом основних тенденцій, а саме: 1) посиленням впливу глобальної економіки і світових аграрних ринків; 2) внутрішніми структурними процесами, обумовленими посиленням впливу ринкових механізмів; 3) вдосконаленням структури і організаційно-економічних механізмів функціонування галузі у напрямку інтенсифікації виробництва. Очікується збільшення попиту на с.-г. продукцію та цін на неї на внутрішньому та зовнішньому ринках, зростання інвестицій у сільське господарство, при чому переважно за рахунок внутрішніх інвестицій, зменшення частки збиткових та низькорентабельних с.-г. підприємств за рахунок подальшої концентрації та інтенсифікації виробництва, раціоналізації політики державної підтримки галузі, подальшого зростання масштабів впровадження сучасних технологій. У забезпеченні прибутковості функціонування галузі за умов відносно низького рівня державної підтримки, який зберігатиметься і надалі. Важливим фактором очікується поступовий перехід на виробництво і використання біопалива та відповідне зменшення витрат на імпортовані паливо-мастильні матеріали.

Очікується, що як обсяги виробництва, так і частка прибуткових галузей АПК будуть зростати, так як і рівень їх доходності і прибутковості. До таких у найближчі роки можна віднести виробництво і переробку в олійно-жировому комплексі, плодів і овочів, переробку молока і цукрових буряків, зерновому комплексі. Очікується також суттєві позитивні трансформації, пов'язані із структурними змінами у м'ясній галузі, спиртовій галузі, виробництві альтернативних видів пального (біопалива) і т.д.

Важливу роль відіграватиме подальша трансформація організаційних форм у сільському господарстві. За оцінками, до 2015 р. у висококонцентрованому с.г. виробництві холдингового типу вироблятиметься до 40-45% продукції рослинництва та до 20-25% - тваринництва, а до 2020 р. –

відповідно до 80% та до 60%. Водночас зберігатиметься значна роль фермерських господарств (ФГ) та підприємств на приватній формі організації виробництва. Очікується зменшення ролі особистих господарств населення (ОГН) та підприємств колективних форм організації виробництва.

З огляду на зазначене, а також враховуючи тенденції останніх 10 років функціонування галузі та її потенційні можливості, перспективи галузі можна розглядати як в цілому оптимістичні. Бар'єрами до зростання залишатимуться інституційні дисфункції загального суспільного плану: низька підприємницька активність, явища корупції, ментальні, політичні конфліктогенні фактори і т.д.

Прогнозні параметри розвитку галузі побудовані на співвідношенні та динаміці економічних показників галузі, а саме: доходності і прибутковості с.-г. виробництва насамперед за рахунок виваженої інтенсифікації галузі, підвищення якості продукції та оптимізації її структури з врахуванням ринкових та екологічних критеріїв.

Загальний дохід у галузі повинен зрости до 2015 р. на 80-90% та до 2020 р. – на у 2,5-2,7 разів у порівнянні з 2010 р. Такі темпи обумовлюватимуться насамперед позитивним перерозподілом на користь безпосередньо с.-г. виробництва доданої вартості у зростаючих випереджаючими темпами переробних галузей у доданій вартості, в основі чого полягатимуть глибинні процеси подальшої трансформації власності, змісту інвестиційних процесів і т.д.

Таблиця 1

Прогнози щодо виробництво с.-г. продукції у Вінницькій обл.

Види продукції	2015 р.	2020 р.
Зерно, млн. т	3,5-3,8	4,2-4,5
Соняшник, млн. т	0,3-0,4	0,5-0,6
Цукрові буряки, млн. т	2,8-3,0	5,0-5,5
Овочі, млн. т	0,5-0,8	1,5-1,8
Плодоягідні, млн. т	0,3-0,5	1,0-1,3
М'ясо (жива вага), тис. Т	100,0-120,0	280,0-300,0
Молоко, тис. Т	900,0-1100,0	1400,0-1600,0

Потенціал сільського господарства Вінниччини дозволяє отримувати до 20,0 млрд. грн. валової продукції рослинництва і тваринництва у порівняльних цінах, що передбачає істотне збільшення обсягів виробництва, насамперед за рахунок його інтенсифікації. У 2010 р. цей показник склав 6,2 млрд. грн., тоді як на 1 га с.-г. угідь було внесено орієнтовно менше 50% від оптимального рівня витрат або близько 2500 грн. Загальна потреба у коштах на поточні витрати, пов'язані із виробництвом с.-г. продукції у 2010 р. складала 5,1 млрд. грн. На наступні роки, із врахуванням зростання обсягів виробництва прогнозується збільшення потреби до 9,5 млрд. грн. у 2015 р. та до 12,0 млрд. грн. у 2020 р. Враховуючи відсутність у більшості господарств необхідної кількості обігових коштів, необхідним залишатиметься залучення банківських кредитів та інвесторів.

Джерелами покриття цих витрат будуть власні кошти суб'єктів аграрного бізнесу, насамперед с.-г. підприємств та особистих господарств населення, отримані від реалізації виробленої с.-г. продукції. Прогнозується подальше збільшення прибутковості все зростаючої частки суб'єктів господарювання та виробництва в цілому. Рівень рентабельності галузі орієнтовано складатиме: у 2015 р. – до 30%, до 2020 р. – до 40%; при цьому основною до 2015 р. очікується тенденція збільшення технологічних витрат у виробництві до оптимального рівня – з 2,5 тис. грн. у 2010 р. до 4,7 тис. грн. на 1 га с.-г. угідь у 2015 р. (табл. 2). Для покриття сезонної нестачі власних обігових коштів у підприємствах будуть задіяні кредити банків, кошти інвесторів та, якоюсь мірою, бюджетні кошти у вигляді цільових програм підтримки АПК.

Таблиця 2

Основні економічні показники с.-г. виробництва Вінницької обл.

(у порівняльних цінах 2010 р., без врахування інфляції)

Показники	2010 р.	2015 р.	2020 р.
Дохід, млрд. грн.	6,2	11,0-11,5	15,5-17,0
у т.ч. рослинництва	4,25	8,5-8,9	11,5-12,5
тваринництва	1,95	2,5-2,6	4,0-4,5
Дохід на 1 га с.-г. угідь, грн.	3075	5500-5700	7700-8400
Рентабельність, %	20,0	до 30,0	38,0-40,0
у т.ч. рослинництва	25,5	30,0-35,0	50,0-60,0
тваринництва	- 4,8	3,0-8,0	10,0-12,0
Прибуток, млрд. грн.	1,0	1,5-2,0	4,4-4,7
на 1 га с.-г. угідь, грн.	512	750-1000	2200-2300
Витрати, млрд. грн.	5,1	9,5	11,1-12,3
на 1 га с.-г. угідь, грн.	2563	4700-4750	5500-6100

В тривалій перспективі частка залучених коштів у загальній структурі витрат на поточні потреби буде поступово зменшуватися, тоді як питома вага власних коштів – зростатиме. Так, частка власних коштів господарств зростатиме (в залежності від окремих галузей виробництва) з 20-45% (2010 р.) до 58-60% (2015 р.) та до 80% (2020 р.), тоді як банківських кредитів – зменшуватися відповідно з 30-45% до 25-35% та до 15-20%.

Водночас очікується зростання ролі низки програм фінансування розвитку соціальної сфери сільських територій. Так, зростання економічних показників обумовить і поліпшення соціальних характеристик розвитку аграрного сектору Вінниччини у тривалій перспективі.

Перспективи розвитку ринку праці на селі полягають у зростанні за рахунок створення повноцінних робочих місць з 53,4 тис. чол. (2010 р.) до 75-82 тис. чол. у 2015 р. та до 190-200 тис. осіб у 2020 р. Водночас частка молоді (віком до 35 років) серед працюючих у сільськогосподарському виробництві зросте з 22,3% до 25-28% у 2015 р. та до 30-32% - у 2020 р. Рівень середньої заробітної плати зросте з 1307 грн. (2010 р.) до 3400-3700 грн. у 2015 р. та до 5200-5800 грн. - у 2020 р.

За прогнозами, забезпеченість населення житлом у сільській місцевості області збільшиться до 2015 р. з 33,2 (2010 р.) до 35,4 кв.м загальної площі на 1 особу; обладнання житлового фонду у сільській місцевості збільшиться в аналогічному порівнянні: водопроводом – з 10,7% (2010 р.) до 15-17% (2015 р.) та до 35-40% (2020 р.), каналізацією – 9,4% - відповідно до 12-14% та 30-32%, опаленням – з 22,6% до 35-38% та до 40-45%, газом – з 80,8% до 85% та до 90%, гарячим водопостачанням – з 3,3% до 5-7 та до 14-16%. Кількість дошкільних закладів у сільській місцевості зросте з 542 од. (2010 р.) до 570-590 од. (2015 р.) та до 600-620 од. (2020 р.), у т.ч. місць дошкільних закладів – з 21,5 тис до 24-25 тис. у 2015 р. та до 28-30 тис. у 2020 р.; охоплення дітей закладам – відповідно з 41% до 48-50% та 65-80%.

Іншими похідними позитивними результатами розвитку галузі будуть збільшення тривалості життя сільського населення, зменшення захворюваності; в числі інших, не менш важливих наслідків, очікується зростання рівня оптимізму населення.

Отже, перспективи розвитку Вінниччини як аграрного регіону представляються достатньо обгрунтованими як в економічному, так і соціальному контексті. Вважаємо, що концепція такого розвитку – як аграрного регіону – повинна мати необхідне фінансове забезпечення і стимулювання.

Література

1. Статистичний щорічник Вінниччини за 2010 рік: Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця: ГУС, 2011. – 652 с.
2. Саблук П. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / П. Саблук // Економіка України. – 2008. - №12. – С. 4-18.
3. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення / О. Бородіна, І. Прокопа // Економіка України. – 2009. - №4. – С.74-85.

Summary

Predictive parameters of agricultural of Vinnytsia region / Moroz O.V., Shtan'ko O.S., Stashko I.V.

The analysis of major trends, problems and prospects of agriculture in Vinnytsia region. Noted social and economic development options and its financial support of this development.